

(O)ŽIVELA KULTURA!

MUZEJ
ŽELEZNIKI

MUZEJ ŽIRI

KULTURNE
CENTER
SLIKARJEV
SUBIC

(O)ŽIVELA KULTURA!

MUZEJ ŽELEZNIKI

MUZEJ ŽIRI

KULTURNI CENTER SLIKARJEV ŠUBIC

VSEBINA

(O)ŽIVELA KULTURA V DOLINAH OBEH SOR
MIHA NAGLIČ

MUZEJ ŽELEZNIKI
KATJA MOHORIČ BONČA, JURE REJEC

MUZEJ ŽIRI
MIHA NAGLIČ

KULTURNI CENTER SLIKARJEV ŠUBIC
BORIS OBLAK

BROŠURI NA POT
OLGA VONČINA

(O)ŽIVELA KULTURA V DOLINAH OBEH SOR

MIHA NAGLIČ

- 2 V projektu z imenom (O)živela kultura smo se posrečeno povezali trije partnerji: Muzej Železniki, Muzej Žiri in Kulturni center slikarjev Šubic v Poljanah. V tem zapisu pa se sprašujem, kaj nas druži tudi sicer, že od prej, po naravi in zgodovini. In katere vezi so tako močne, da bi nas lahko povezovali tudi v prihodnje?

Povezani smo najprej po naravi, doma smo v dolinah obeh Sor, Selške in Poljanske. Geografi rečejo območju, ki ga odmaka reka, porečje, v našem primeru je to Posorje. Druga vez je zgodovinska. Obe dolini sta več kot osem stoletij, od 973 do 1803, pripadali loškemu gospostvu freisinških škofov. S Škofjo Loko smo ostali povezani tudi v zadnjih dveh stoletjih, zdaj je ta vez Upravna enota Škofja Loka. Tretje, kar nas druži, je v poslanstvu vseh treh partnerjev, ki je v tem, da smo varuhi kulturne dediščine, vsak v svojem kraju. Varujemo spomin na tisto, po čemer smo, kar smo, kar tvori našo kulturno identiteto, to pa je v dobi globalizacije, ki teži k odpravljanju kulturnih razlik, vse bolj pomembno.

Kaj torej kdo varuje? Najstarejši po delovanju je Muzej Železniki. Njihov moto je: »Muzej Železniki, prostor, kjer védenje naših babic in dedkov posredujemo vnučkam in vnukom.« V muzeju si lahko ogledate zbirke oziroma razstave o najbolj značilnih dejavnostih tega kraja in doline v preteklosti. Najprej je tu železarstvo in z njim povezano rudarstvo, fužinarstvo in kovaštvo. Sledi lesarstvo: sodarstvo, oglarstvo, žagarstvo. In druge zbirke: skriljna kritina, društva, čipkarstvo, spominska soba rojaka akademika prof. dr. Franceta Koblarja in NOB v Selški dolini. Muzej ima tudi galerijo za občasne razstave, in situ pa si lahko na trgu pred njim ogledamo plavž, simbol Železnikov.

V Muzeju Žiri s(m)o se osredotočili na nekatere najbolj značilne žirovske dejavnosti. Osrednja je razstava o žirovskem čevljarstvu, ima dva dela, prvi prikazuje obrtniško in zadružniško obdobje do 2. svetovne vojne, drugi industrijsko obdobje Alpine. V galeriji muzeja so na ogled izbrana dela najvidnejših likovnih umetnikov med Žirovci. Posebnost žirovskega muzeja je razstava o dediščini rapalske meje: Pozdravljeni, ljubitelji utrdb! V okviru projekta (O)živela kultura pa smo odprli še našo temeljno razstavo Žiri in Žirovci skozi čas, tvori jo 16 tematskih »postaj« ob poti skozi žirovsko zgodovino.

V Kulturnem centru slikarjev Šubic v Poljanah so delovanje zastavili malo širše, ne le muzejsko. Sredi Poljanske doline nastaja živ kulturni center z raznolikim programom. Osrednja je stalna muzejska zbirka, posvečena ustvarjanju rodbine

Šubicev, urejena v »hiši« v 1. nadstropju. V pritličju hiše sta dve razstavni galeriji za priložnostne razstave. Slikarski ter kiparski atelje ponujata aktualni ustvarjalni prostor. Podstrešni prireditveni prostor, ki sprejme do 90 ljudi, gosti različne kulturne prireditve. V hiši deluje tudi turistično-informacijska točka. 3

V Železnikih so se torej osredotočili na njihovi najstarejši dejavnosti – železarstvo in lesarstvo – ki ju po svoje še zdaj nadaljujejo največja sedanja podjetja (Domel, Alples, Niko). V Žireh čevljarstvo počasi ugaša, Alpina ni več, kar je bila. Prav zato je še bolj pomembno, da muzej ohrani spomin na glavno dejavnost Žirovcev v 20. stoletju. Železnikom in Žirem je skupno klekljarstvo, ki je bilo glavno delo žensk v obeh krajih, zdaj pa jo prakticirajo kot živo dediščino, ne le v obeh muzejih, še bolj v čipkarskih šolah, društvih in na vsakoletnih klekljarskih prireditvah. V Poljanah, ki v preteklosti ob kmetijstvu niso razvile večje gospodarske dejavnosti obrtniškega in industrijskega tipa, so se oprli na tisto, kar je tu najbolj prepoznavno: likovna dediščina, v kateri je slej ko prej osrednja slikarska dinastija Šubicev, ob njej pa še nekateri izjemni posamezniki (Ažbe, Franke); da o vrhunskih ustvarjalcih z drugih področij niti ne govorimo (Tavčar, Ušeničnik). Likovna ustvarjalnost je doma tudi v Žireh, kjer na eni strani ustvarjajo številni samorastniki (»naivci«), od nekdanjih ljudskih podobarjev do »velikih štirih« žirovske in slovenske naive (Janez Sedej, Jože Peternej Mausar, Konrad Peternej Slovenec, Ivan Gluhodedov), ki so Žirem prislužili naslov »slovenskih Hlebin«. Na drugi strani so se tu, kar gotovo ni naključje, rodili nekateri najvidnejši slovenski ustvarjalci, kakršna sta Franjo in Vlasto Kopač, oče in sin, prvi akademski slikar, drugi arhitekt in ilustrator, pa Prešernova nagrajenca Maksim Sedej in Tomaž Kržišnik. Tudi Selška dolina je v likovnem oziru zelo prepoznavna, ustvarjalcev je manj, so pa največjega slovesa – tak je Ivan Grohar. Prav v času izida te brošure pa mineva stoletnica rojstva še enega od prvakov slovenskega slikarstva v 20. stoletju – Gabrijela Stupice, ki se je rodil 21. marca 1913 v Dražgošah.

Ko takole ugotavljamo, kaj nam je skupnega, naletimo tudi na razlike, in če bi se posebej lotili še teh, bi videli, da jih je veliko. Razlika je že v sami krajini; Selška dolina je od Selc navzgor vse ožja, skoraj podalpska, Poljanska dolina je širša in svetlejša, več kot gotsko strmih in visokih ima položnih in baročno zaobljenih oblik. Razlike v krajini so v stoletjih gotovo vplivale tudi na značajske poteze prebivalcev, ki so tudi genetsko različni; Selški dolini še vedno dajejo posebno noto nekdanji

- 4 Tirolci, ki so jih naselili na sončna pobočja pod Ratitovcem, in furlanski fužinarji, ki so dali svoj pečat Železnikom; v Poljansko dolino naj bi freisinški gospodje naseljevali največ Korošce, slovenski živelj iz svoje posesti ob Vrbskem jezeru. V obeh dolinah imamo še en poseben »antagonizem«; osrednje naselje Selške doline so bila stoletja kmečka Selca, Poljanske pa kmečke Poljane; v vsaki od obeh dolin pa sta se poleg teh dveh starih središč vse bolj uveljavila kraja, ki sta dobila drugačen, neagrarni gospodarski pečat; v Železnikih ima fužinarstvo več kot 600-letno tradicijo, Žiri so pretežno industrijski kraj postale šele v 2. polovici prejšnjega stoletja. Vse te razlike so seveda našle svoj izraz tudi v naših treh muzejskih hišah.

Muzej Železniki, Muzej Žiri in Kulturni center slikarjev Šubic v Poljanah so torej tri hiše, v katerih hranimo zgodovinski spomin. To pa se trudimo početi na način, da bi ta dediščina postala del živega kulturnega utripa, (o)živela kultura. In hkrati osrednja turistična vaba vsakega od naših treh krajev. K temu naj po svoje prispeva tudi ta publikacija. Urejena je tako, da se vsak od partnerjev sam predstavi. Najprej opiše svojo hišo v celoti, potem pa še razstavo, ki jo je vsak od nas postavil v okviru projekta (O)živela kultura; na koncu so kontaktni podatki za obiskovalce. Olga Vončina, ki je projekt vodila in usklajevala tri partnerje, opiše naravo in cilje tega pristopa. Podpisani urednik pa sem skušal v tem uvodniku umestiti naše početje v naš skupni zemljepisni, zgodovinski in kulturni kontekst.

Na koncu še vprašanje: kako nam kaže v prihodnosti? Naravne, zgodovinske in kulturne vezi in razlike ostajajo. Ostajamo vsak na svojem koncu. Blegoš je stalnica, Sori tečeta. Mi pa bi se lahko v toku časa še kdaj povezali, tvorno oživljali našo skupno kulturno dediščino in poživljali turistični utrip obeh dolin.

MUZEJ ŽELEZNIKI

KATJA MOHORIČ BONČA, JURE REJEC

»Muzej Železniki, prostor, kjer védenje naših babic in dedkov posredujemo vnučkam in vnukom.«

5

SELŠKA DOLINA

Dolina, po kateri teče Selška Sora, in ozemlje, s katerega se stekajo pritoki vanjo, je Selška dolina. Po skrajnem zahodnem delu doline poteka razvodnica med Jadranskim in Črnim morjem. Na severu jo omejujejo Julijske Alpe, na jugu Cerkljansko hribovje, proti vzhodu pa se odpira v veliko Ljubljansko kotlino. Po dolini poteka najkrajša prometna povezava med Škofjo Loko in Tolminom.

ŽELEZNIKI

Zgodovina krajev ob Selški Sori se je začela pisati, ko so jih leta 973 dobili v dar freisinški škofje. Po poselitvi hribovitega sveta doline je od sredine 14. stoletja dalje ob Selški Sori nastajalo fužinarsko naselje Železniki. Prvi železarji, ki so po navodilu freisinškega škofa prišli v Selško dolino, so bili furlanskega rodu. Ob Selški Sori so začeli postavljati prve obrate za taljenje železove rude in za kovanje končnih izdelkov. Zaradi ugodnih naravnih danosti, železove rude, lesa in vodne sile, se je železarstvo v tem delu loškega gospostva uspešno razvijalo. Železniki so postali veliko in pomembno središče železarstva na Kranjskem, fužinarji, deležniki v železarstvu, pa bogati in vplivni tržani. V 17. stoletju sta v Železnikih delovala dva plavža, sedem fužin in več kot šestdeset vigenjcev. Za uspešno železarstvo so bile izrednega pomena dejavnosti, ki so se med podeželskimi prebivalci razvile zaradi potreb železarstva: rudarjenje, oglarjenje, tovorništvo, sodarstvo in žagarstvo.

Zaradi pomanjkanja železove rude, izčrpanosti zalog lesa in predvsem nekonkurenčnosti na trgu je v začetku 20. stoletja po več kot 600 letih železarstvo v Železnikih zamrlo. Ljudje, tako delavci v železarskih obratih kot podeželski obrtniki, so ostali brez dela. Veliko jih je za zaslužkom odšlo na tuje. V tistem času se je med prebivalci Železnikov zelo razširilo znanje klekljanja in prodaja čipk je bila takrat za mnoge družine edini vir dohodka. Šele moderna industrija, postavljena po 2. svetovni vojni na temeljih železarske in lesne obrti, je ljudem

v Železnikih znova prinesla delovna mesta.

Železniki so danes največje naselje v Selški dolini. Od leta 1575 so bili trg, od 2005 so mesto. Kljub temu da je fužinarstvo zamrlo pred več kot 100 leti, kraj še vedno nosi v sebi fužinarsko podobo. To začutimo, če se sprehodimo mimo mogočnih fužinarskih hiš po starem jedru Železnikov do plavža.

Plavž, visoka peč za taljenje železove rude, je pomemben tehniški spomenik starega železarstva v Železnikih. Zgodovina peči za taljenje rude na tem mestu sega v 15. stoletje. Sredi 19. stoletja so staro peč predelali v visoko peč in v njej so rudo talili do leta 1902. Edini ohranjeni plavž te vrste na Slovenskem priča ne samo o rudarski in plavžarski dejavnosti v Železnikih, temveč tudi o pomenu te dejavnosti za prebivalce Selške doline.

Z železarstvom in z njim povezanimi dejavnostmi, ki so nekoč narekovale življenje ljudi v Selški dolini, se lahko natančneje seznanimo v Muzeju Železniki.

PLAVŽ V ŽELEZNIKIH
FOTO: IGOR MOHORIČ BONČA

MUZEJ ŽELEZNIKI

Muzej Železniki se nahaja v starem delu Železnikov v mogočni dvonadstropni fužinarski hiši v neposredni bližini plavža. Nekdaj je bila hiša v lasti bogate fužinarske družine Plavec, ki so v Železnikih uspešno delovali od konca 16. do konca 19. stoletja in po katerih ima hiša tudi ime – Plavčeva hiša. Je ena od najmogočnejših, najlepše ohranjenih in obnovljenih fužinarskih stavb v Železnikih. O zgodovini hiše pričata ohranjeni letnici 1637 in 1710. Po arhitekturnih elementih – arkadnem pomolu in balkonu na obcestni fasadi, širokem kamnitem stopnišču, mogočnih obokanih prostorih in vežah ter s čudovitim štukaturnim stropom – upravičeno slovi kot ena najlepših fužinarskih hiš v Železnikih.

Leta 1969 so člani nastajajočega Muzejskega društva Železniki v njenih pritličnih prostorih postavili zbirke, ki so opozarjale na minulo železarsko preteklost kraja. Muzejska zbirka je bila v javnosti zelo lepo sprejeta in v letih se je vsebina muzeja bogatila. Razstavnimi prostori so se do leta 1979 razširili na celotno Plavčevo hišo.

Danes je Muzej Železniki krajevni muzej, ki zbira, hrani, dokumentira in razstavlja predmete dediščine, ki so močno zaznamovali ta del Selške doline. Rdeča nit muzejske predstavitve so zbirke o 600-letnem fužinarskem obdobju v Selški dolini – predstavitve železarstva in obrti, ki so sooblikovale uspehe v železarstvu. Prikazano je rudarjenje, delo v plavžih, fužinah in v vigenjcih, kovaški izdelki, gozdarjenje, izdelovanje oglja, izdelovanje embalaže – sodov, žagarstvo in skriljna kritina. V muzeju lahko spremljamo te obrti tudi po propadu železarstva v začetku 20. stoletja. S propadanjem fužinarstva v Železnikih je močno povezano klekljanje – izdelovanje klekljanih čipk. Bogata čipkarska zbirka v muzeju je posvečena tej dejavnosti, ki je v gospodarsko zelo težavnih razmerah v začetku 20. stoletja dajala zaslužek mnogim družinam v Selški dolini. Poleg gospodarskih dejavnosti je v muzeju prikazano tudi družabno in kulturno življenje ljudi, ki so ustvarjali in živeli na tem delu predalpskega sveta.

DETAJL MAKETE FUŽINA – PRESNOVKA
FOTO: IGOR MOHORIČ BONČA

DETAJL MAKETE VIGENJC – KOVANJE
FOTO: IGOR MOHORIČ BONČA

PRENOVA ZBIRK O LESNI DEJAVNOSTI

Zbirki sodarstvo in oglarstvo v Muzeju Železniki predstavljata dve pomembni spremljajoči dejavnosti železarstva. S svojim obsegom in razširjenostjo sta pomenili možnost zaslužka in preživetja velikega števila prebivalstva, predvsem okoliških vaščanov.

Po prenovi stavbe pred leti pa obe zbirki nista več sodili v nove prostore. Sodarstvo je bilo v prostoru prikazano kot sodarska delavnica, oglarstvo pa kot muzejski kotiček z maketo. Zato smo se z veseljem pridružili pobudi LAS Loškega pogorja

ČIPKARSKA ZBIRKA
FOTO: IGOR MOHORIC BONČA

PRENOVLJENA SODARSKA ZBIRKA
FOTO: IGOR MOHORIC BONČA

NOV KOTIČEK O DRVARJENJU
FOTO: IGOR MOHORIČ BONČA

NEKAJ SODARSKIH IZDELKOV
FOTO: IGOR MOHORIČ BONČA

za sodelovanje v projektu LEADER evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in smo skupaj s partnerji pripravili projekt (O)živela kultura. V Železnikih smo se projektu pridružili prav s prenovo zbirke o sodarstvu in oglarstvu, dodali pa smo jima še gozdarjenje in drvarjenje. Zbirke so tako dobile novo, modernejšo opremo, zgodovinski in tehnični opis na sporočilnih panojih ter veliko slikovnega gradiva.

Sodarski del zbirke je na novo urejen, v vitrinah so predstavljena vsa orodja, ki jih sodar potrebuje, da lahko sod in leseno posodo izdelajo ročno. V zbirki so tudi originalni pripomočki za obdelavo in krivljenje dog. Razstavljeni so različni leseni izdelki, ki so jih izdelovali kot embalažo za različne snovi, in posoda, ki so jo uporabljali na kmetijah in v gospodinjstvu.

Pridobivanje oglja je predstavljeno z maketo, na kateri je prikazana postavitve kope, kuhanje oglja, podiranje kope in spravilo oglja, pa tudi življenje oglarjev ob teh opravilih. Dodani so opisi postopkov pridobivanja oglja ter zanimivosti iz življenja oglarjev.

Tudi v delo drvarjev nas popeljejo opisi in fotografije njihovega dela in življenja, maketa prikazuje tipično drvarjevo prenočišče v gozdu, ogledamo pa si lahko tudi originalna drvarska orodja: žage, sekire in drobno orodje.

Še pomembnejši pa je dokumentarni videozapis o sodarstvu, ki je nastal v okviru projekta. Prostovoljci, člani Muzejskega društva Železniki, so namreč ob pomoči enega od poslednjih sodarskih mojstrov posneli dokumentarni film o sodarstvu, ki nas popelje v vse faze te ročne spretnosti in pokaže vsa različna potrebna znanja, da iz smrekove deščice nastane lesena posoda. Znanje, ki v naših krajih žal izumira, nam je tako uspelo ohraniti vsaj v elektronski obliki. Film si je mogoče ogledati v muzeju. V okviru projekta (O)živela kultura pa smo zbirke obogatili tudi s sodobnim videopredvajalnikom, ki obiskovalcem dopušča samostojno izbiranje in ogled videovsebin o sodarstvu, oglarstvu, gozdarstvu, tovarništvu, pripravi drv, pripravi in popravilu orodja ipd.

Muzej v Železnikih vse bolj postaja pomemben kulturni center kraja, s svojo dejavnostjo privlači tako domače kot tuje obiskovalce, ki lahko samostojno ali organizirano spoznavajo bogato zgodovino območja Selške doline. To pa je eden od glavnih ciljev projekta (O)živela kultura.

SODELAVCI PROJEKTA

Pri projektu v Muzeju Železniki so sodelovali:

člani Muzejskega društva Železniki

Jure Rejec, *muzejski tehnik*, Javni zavod Ratitovec,

Katja Mohorič Bonča, *kustosinja*, Javni zavod Ratitovec,

Rudi Rejc, *predsednik Muzejskega društva Železniki*,

Janez Habjan, *režiser in snemalec*,

Filip Demšar, *sodarski mojster*, Vili Demšar, Milan Pogačnik.

MUZEJ ŽELEZNIKI

Na Plavžu 58
4228 Železniki

telefon: 00386 (0)4 514 73 56
e-naslov: muzej.zelezniki@siol.net
www.jzr.si

ODPRTO

ZIMSKI ČAS 1. 10. – 31. 3.

torek–sobota 9.00 – 15.00

POLETNI ČAS 1. 4. – 30. 9.

torek, sreda 9.00 – 15.00

četrtek, petek 9.00 – 17.00

sobota 9.00 – 15.00

s podaljšanjem v juliju in avgustu

sobota 9.00 – 17.00

nedelja 13.00 – 17.00

ZAPRTO

ponedeljki, 1. januar, 27. april,

1. in 2. maj, 25. junij, 31. oktober

in 1. november, 25. in 26. december.

11

MUSEUM OF ŽELEZNIKI

The museum is situated in old part of the town in a large two-storied building, called "Plavčeva hiša", next to the smelting furnace. It was owned by the rich and successful Plavec family, who had been living and working in Železniki from the 16th to the 19th century.

It is one of the best preserved iron foundry buildings in Železniki, dating back to 1637. Its architectural elements – arcade balcony, wide stone staircase, arched hallways and rooms, stucco ceiling – make it one of the most beautiful buildings in town.

In 1969, a permanent iron foundry collection was set on the lower storey of the building by the Museum Society of Železniki. The collection was well accepted and throughout the years it was enriched by new objects and replicas, thus broadening the collection to other parts of the Plavčeva house in 1979.

Nowadays museum collects, preserves, stores, documents and exhibits objects that marked the region of the Selška valley throughout the centuries. The core of the collection is the presentation of the 600-year long iron foundry era – mining, ironworks, blacksmith's trade, timber industry, cooper's trade, charcoal burning and sawing.

After the decline of the iron industry in first half of the 20th century, challenging economical conditions forced many families to engage in bobbin lace making. Museum also exhibits a large collection of bobbin laces and tools. Along with industrial collections, it also depicts cultural and social life, including some of the renowned people and important events.

MUZEJ ŽIRI

MIHA NAGLIČ

- 12 Zbirke Muzeja Žiri so postavljene na ogled v žirovski muzejski hiši, ta pa je tudi sama po sebi muzejski eksponat, saj velja za najbolj kvalitetno posvetno arhitekturo v občini Žiri in je razglašena za kulturni spomenik. Posebna je tudi njena lega, ima res enkraten položaj v slovenskem prostoru. Žiri so kraj na stičišču treh slovenskih pokrajin – Gorenjske, Notranjske in Primorske. Stara šola, v kateri domuje žirovski muzej, pa stoji tik ob križišču cest, ki iz teh treh pokrajin pripeljejo oziroma vanje vodijo – Loške, Logaške in Idrijske ceste.

Po temeljiti prenovi muzejske stavbe v letih 2003–2009 je društvo v njej postavilo štiri nove razstave:

- Pozdravljeni, ljubitelji utrd! (2007), o dediščini rapalske meje,
- Žirovski slikarji (2009), izbrana dela najvidnejših likovnih umetnikov med Žirovci,
- Žirovsko čevljarstvo (2010–2012), v dveh delih, prvi prikazuje obdobje do 2. svetovne vojne, drugi obdobje Alpine,
- Žiri in Žirovci skozi čas (2012), temeljna razstava, 16 »postaj« ob poti skozi žirovsko zgodovino.

Muzejsko društvo Žiri je tudi soustanovitelj in soizdajatelj zbornika Žirovski občasnik, prireja Lenčkove domoznanske večere in organizira muzejske izlete.

SALONAR Z ZLATO KLEKLJANO ČIPKO,
IZDELAN 1969, SIMBOLIČNO POVEZUJE
TRADICIJO ŽIROVSKIH ČEVLJARJEV
IN KLEKLJARIC.

13

POGLED NA RAZSTAVO O ČEVJARSTVU NA ŽIROVSKEM PRED 2. SVETOVNO VOJNO.
 FOTO: POLONA MLAKAR BALDASIN

ČEVJARJA VETERANA ANTON GORJUP IN FRANČ KRANJČ RADA POKAŽETA, KAKO SO NJUNI
 PREDNIKI NEKOČ IZDELOVALI ŽIROVSKE GOJZARJE.
 FOTO: POLONA MLAKAR BALDASIN

DEL RAZSTAVE O ALPINI V MUZEJU ŽIRI
FOTO: POLONA MLAKAR BALDASIN

ŽIRI IN ŽIROVCI SKOZI ČAS

Takšno je ime najnovejše razstave, ki smo jo v Muzeju Žiri postavili v okviru projekta (O)živela kultura. Nahaja se v pritličju muzeja, desno od vhoda, in si jo obiskovalci lahko ogledajo najprej. Obiskovalec se sprehodi mimo šestnajstih tematskih postaj žirovske poti skozi zgodovino. Model postavitve je tak, da je na vsaki od postaj izpostavljen en predmet, muzejski eksponat, za njim pa je na panoju pojasnjen njegov zgodovinski kontekst.

SLIKA Z ODPRTJA RAZSTAVE ŽIRI IN ŽIROVCI SKOZI
ČAS, 3. 12. 2012
FOTO: POLONA MLAKAR BALDASIN

1. »Prahiša« ob žirovskem jezeru.

Ekspонат: replike treh kamnitih orodij iz Matjaževih kamr, izvirniki v Narodnem muzeju Slovenije v Ljubljani. Legendarno žirovsko jezero je tudi dejansko obstajalo, nastalo je pred 20.000 leti, njegova gladina je bila na višini 525 metrov. Segalo je skoraj do Matjaževih kamr in te so žirovska »prahiša«. V njej sta občasno prebivala neandertalec in za njim naš prednik, oba sta bila lovca in nabiralca, njima je pripadalo tudi razstavljeno kamnito orodje.

MATJAŽEVE KAMRE, NAJSTAREJŠA ŽIROVSKA HIŠA, OBLJUDENA ŽE 50.000 PR. N. Š.
FOTO: BORUT SLABE

15

2. Officium in Syroch, 1291. Ekspонат: faksimile žirovskih treh strani iz urbarja loškega gospostva iz leta 1291. Ta urbar je najstarejši nam znani žirovski pisni vir. Hrani ga Bavarski glavni državni arhiv v Münchnu. Iz besedila izvemo, da je bilo v žirovskem uradu loškega gospostva že takrat 18 naselij; da je bilo v njih skupaj 71 obdelanih in pet neobdelanih hub in še marsikaj.

3. Žiri na zemlji. Ekspонат: Šinkovčev »drev«, leseni plug. Žirovci so stoletja živeli od dela na zemlji. Na tej postaji izvemo, da so nastali žirovski grunti že v 13. stoletju, kajže in rovti pa v 16. in 17. stoletju. Arhivsko gradivo je omogočilo opis njihovega gospodarskega stanja v času fevdalizma.

4. Obrti do sredine 18. stoletja.

Ekspонат: velik glavnik za česanje lanenih stebel (»rifl«) in dve kladivi za klepanje mlinskega kamna. Sredi 18. stoletja je za Žirovsko navedenih 72 obrtnikov: 27 tkalcev, 22 mlinarjev, šest krojačev, šest čevljarjev, trije tesarji, dva kovača, usnjar, sodar, krovec za slamnate strehe, sedlar, zidar in mesar.

RIFL, »GLAVNIK« ZA ČESANJE LANENIH STEBEL
FOTO: BORUT SLABE

5. Podjetništvo do 2. svetovne vojne. Ekspонат: žirovska past za voluharje. S pastjo so zasloveli pred 2. svetovno vojno žirovski kovači in so jih izdelovali v velikih količinah. Lokalne potrebe so presegli predvsem čevljarji. Veliko podjetniško dejanje je bila elektrarna na Fužinah, ki je zaradi slabe gradnje in rušilnih poplav prinesla graditeljem gospodarski zlom.

6. Klekljarstvo na Žirovskem. Ekspонат: izbrane čipke in klekljarska orodja (»povštr«). Klekljarstvo je bilo proti koncu 19. in v 1. polovici 20. stoletja najbolj donosna ženska domača obrt. Trгоvec Anton Primožič je čipke prodajal po vsem svetu. Po letu 1950, ko se je večina Žirovk zaposlila v industriji, se je klekljalo le še za priboljšek in razvedrilo. Zdaj je klekljarstvo del žirovske žive kulturne dediščine, zanjo skrbita zlasti čipkarska šola in Klekljarsko društvo Cvetke.

PAST ZA VOLUHARJE, ISKANI IZDELEK ŽIROVSKIH KOVAČEV PRED 2. SVETOVNO VOJNO
FOTO: BORUT SLABE

7. Žirovske hiše pred letom 1900. Ekspонат: čelešnik (stojalo za goreče trske) in oblič za izdelovanje trsk za čelešnike. Predstavljena je gruntarska Šinkovčeva hiša na Ledinici, ki nosi pečat številnih domiselnih predelav.
8. Žirovske velike gradnje v 20. stoletju. Ekspонат: originalni načrt za Tovarno športnih čevljev Žiri, 1947. Žirovci so se v 20. stoletju izkazali tudi z gradnjo velikih stavb, ki naj služijo skupnosti. Prva je bila nova župna cerkev sv. Martina, zgrajena v letih 1906–1912, ena največjih v škofiji. Po 2. svetovni vojni pa so zgradili najprej novo tovarno (1947–1948), novo osnovno šolo (okrog 1950) in največji združni dom v Sloveniji (v 1. polovici 50. let).
9. Žirovske male gradnje. Ekspونات: lesena samokolnica (»karjola«) in kosi doma narejene opeke. Posebnost Žirov(cev) je tudi zelo veliko novih zasebnih hiš, zgrajenih v desetletjih po 2. svetovni vojni. Od sredine 50. do sredine 70. let, ko se je največ gradilo, je zraslo več kot dvajset novih hiš na leto, vseh novih zasebnih hiš pa se je po 2. svetovni vojni zgradilo več sto. Večina graditeljev je bila zaposlenih v Alpini, dopoldne so bili čevljarji, popoldne zidarji.
10. Svetovni vojni na Žirovskem. Brez ekspоната. Obe svetovni vojni sta bili tudi za Žirovce največja tragedija v 20. stoletju. Terjali sta zelo veliko človeških življenj. Vseh žrtev 1. svetovne vojne v predvojni župniji Žiri je bilo 139. Vseh žrtev 2. svetovne vojne iz naselij današnje Občine Žiri pa je bilo kar 333! Čeprav so padli na različnih in med seboj sprtih straneh, smo se odločili, da na naši razstavi njihova imena objavimo skupaj in jih tako po smrti ponovno združimo v pripadnosti žirovski skupnosti.
11. Žiri na meji. Ekspонат: mejnik 39/XXIX. Stal je na meddržavnem mejnem prehodu v Osojnici, ob cesti Žiri–Idrija. Med obema svetovnima vojnama so

17

SPOMIN NA RAPALSKO MEJO V MUZEJU ŽIRI. Z DESNE: RAPALSKI MEJNIK 39/XXIX, OB NJEM GRANIČARJA NA ZGODOVINSKI FOTOGRAFIJI (1925) IN V ŽIVO (2012)
 FOTO: POLONA MLAKAR BALDASIN

RAGLJA IZ PODRUŽNIČNE CERKVE SV. ANE NA LEDINICI
 FOTO: BORUT SLABE

bile Žiri kraj ob državni meji, imenovani tudi rapalska. Prinesla je pojave, ki jih Žirovci dotlej niso poznali: kontrabant in z njim povezane žrtve, ljubezen s tujci, ki so prišli mejo stražiti na obeh straneh, predvsem pa gradnjo številnih utrdbenih objektov (Rupnikova linija).

- 18
12. Upravni razvoj Žirov. Ekspонат: izvorni osebni dokumenti za prehode čez rapalsko mejo. Žiri so po svoji naravi kraj ob meji. Obmejno lego določa razvodnica, ki poteka po zahodnem in južnem robu Žirovskega. Ob tej naravni ločnici so se v toku časa nanizale številne zgodovinske razmejitve, od občinskih in okrajnih do državnih meja. Te smo prikazali na posebnem zemljevidu.
 13. Žirovska društva pred 1. svetovno vojno. Ekspонат: prapor žirovskih orlov. Prva žirovska društva (bralno, pevsko in gasilsko) so nastala ob koncu 19. stoletja po načelu samopomoči, najprej v Žireh in nato na Dobračevi. Vzrok za podvajanje društev je bil praktične narave: med vasema je bilo namreč pol ure hoda. Med sokoli in orli pa ni šlo za podvajanje, temveč za nazorsko in politično ločevanje.
 14. Žirovske cerkve in vera. Ekspонат: raglja iz podružnične cerkve sv. Ane na Ledinici. V dneh pred veliko nočjo je nadomeščala zvonove. Postaja predstavlja cerkve žirovske župnije.
 15. Šolstvo na Žirovskem. Ekspонат: nagrobni medaljon s fotografijo nadučitelja Leopolda Božiča. V Žireh imamo osnovno šolo (od 1779) in čipkarsko šolo (od 1906), včasih smo imeli tudi čevljarsko (1947–1982). Prva učitelja sta bila cerkovnika (mežnarja), prvi šolani učitelj je v Žiri prišel leta 1863, najdlje od vseh pa je pri nas služboval nadučitelj Leopold Božič (1837–1922), kar 28 let.
 16. Znameniti Žirovci. Ekspонат: originalna paleta in čopiči akademskega slikarja Maksima Sedeja. Med Žirovci so nekateri prav znameniti. Trije med žirovskimi ustvarjalci imajo svoj javni spomenik v mestu Žiri: slikar Maksim Sedej (1909–1974), pisatelj Leopold Suhodolčan (1928–1980) in skladatelj Anton Jobst (1894–1981). Ti so kot umetniki priznani na nacionalni ravni, zato smo prav tem trem namenili osrednjo pozornost tudi na razstavi.

AVTORJI IN SODELAVCI RAZSTAVE

Vsebinska zasnova: Miha Naglič

Avtorji: dr. Petra Leben Seljak, dr. Alojz Demšar, Miha Naglič in Rok Klemenčič

Oblikovalka: Beta Poljanšek Koman

Oblikovalec spletne strani in predstavitve na dotikalnem ekranu: Domen Končan

Lektorica: Alenka Klemenc

Prevajalka v angleščino: Suzana Stančič

Restavriranje eksponatov: Primož Artač, Nuška Dolenc Kambič

Avtorske fotografije: Borut Slabe

Izvirne risbe: Stane Kosmač

Koordinatorica projekta: Olga Vončina

Med pripravo te razstave je bilo zbranih veliko novih muzejskih predmetov, dokumentov in fotografij, največ pri zasebnikih. Mnogi so jih muzeju podarili, imenovani so na panoju ob vhodu na razstavo, vsem najlepša hvala!

19

MUZEJ ŽIRI

Tabor 2
4226 Žiri

ODPRTO

nedelja 15.00–18.00
ali po predhodni najavi

Telefon: 00386 (0)31 532 798 (Rok Klemenčič, vodič)

E-naslov: rok.z.klemencic@gmail.com

<http://muzej-ziri.si/>

THE ŽIRI MUSEUM

The Žiri Museum Society has set up four new exhibitions in the restored museum building (Old School). These are: Greetings, Fort Admirers!; On the Heritage of the Rapal Border; Žiri Painters (2009), featuring selected works of Žiri's most renowned painters; Žiri Shoemaker's Trade (2010-2012), a two-part shoemaking collection, the first presenting the period up to the Second World War, and the second portraying the history of the Alpina factory); Žiri and its Inhabitants through Time (2012).

The last mentioned exhibition was set up in the Žiri Museum within the scope of the (O)žive-la kultura (Revived Culture) project. Visitors can stroll past 16 thematic sections presenting Žiri's path through history. Each section exposes one museum specimen accompanied by a detailed description of its historical context on a display panel. The journey begins in the prehistoric caverns known as »Matjaževe kamre« situated along the Žiri–Logatec mainroad. Neanderthal hunters were known to inhabit these caverns around the year 50,000 B.C. Exhibited are replicas of their stone tools. The next section takes us to the year 1291 and the origin of the Škofja Loka urbarium, containing the oldest known written documents of Žiri and its inhabitants. Until the 20th century, farming was the principal activity of the local population. For centuries, the most widespread among old home crafts was linen making. Already before the 2nd World War, Žiri's blacksmiths were famous for making vole traps.

The main home craft practiced by females in the 20th century was bobbin lacemaking. A large part of the exhibition is devoted to architecture – from old houses built before 1900 to large buildings of the 20th century (new church, factory, school, cooperative society building ...). Also displayed are an incredibly large number of new private homes built by the locals themselves and with the help of their kinsmen. One display panel is dedicated to the period of the first and second world wars in the Žiri region. In the interwar period, Žiri was situated along the very border running between the kingdoms of Yugoslavia and Italy, known as the Rapal border. Žiri's administrative affiliation changed frequently through its history. An important role was played by numerous societies already around 1900 and throughout the 20th century. As early as in 1500, the parish of Žiri had twelve churches, and christianity had a major influence on the population. In the past two centuries, education played a leading role in the development of the area. Many renowned painters and writers were also born in Žiri, contributing to the area's rich cultural life.

Welcome to visit our exhibition!

GALERIJA MUZEJA ŽIRI, V NJEJ STALNA RAZSTAVA DEL ŽIROVSKIH SLIKARJEV
FOTO: DOMEN KONČAN

KULTURNI CENTER SLIKARJEV ŠUBIC

BORIS OBLAK

RODBINA SLIKARJEV ŠUBIC

21

Poljanska dolina je dobila ime po starem naselju Poljane nad Škofjo Loko, ki so dolgo veljale za središče območja. Tu je nekoč stala ena najlepših baročnih cerkva pri nas, ki je bila med 2. svetovno vojno močno poškodovana, po vojni pa podrt. Poljane so rojstni kraj pisatelja Ivana Tavčarja, velik pečat pa je kraju pustila tudi znana slikarska **rodbina Šubic**. Ta velja za eno najštevilčnejših rodbin likovnih ustvarjalcev na Slovenskem. Od sredine 19. stoletja, ko se je Cerkev na Slovenskem okrepila in se je pojavilo veliko naročil za cerkveno opremo in njeno obnovo, je delovalo več podobarskih delavnic, delavnica rodbine Šubic v Poljanah pa slovi za najpomembnejšo. Mojstri podobarstva so s svojimi pomočniki v delavnicah ustvarjali v različnih tehnikah, od risanja, slikanja, rezbarjenja, klesanja, marmoriranja, zlatenja, polihromiranja do mizarskih in stavbarskih del.

Rodbino Šubic najdemo v urbarju že v 16. stoletju, v 18. stoletju pa je naveden kmet, mlinar in rezbar **Pavel Šubic** (1772–1847), ki ga lahko šteje mo kot prvega likovnega ustvarjalca te rodbine. Rezbaril je večinoma za znamenja in cerkve v okolici Škofje Loke.

Vsi trije njegovi sinovi, **Štefan** (1820–1884), **Blaž** (1827–1899) in **Janez st.** (1833–1898), so se pri očetu izučili rezbarstva, njegovo znanje nadgradili, pri ustvarjanju pa so vseskozi sodelovali in si pomagali.

Štefan Šubic je v Poljanah odprl podobarsko delavnico, ki velja za najpomembnejšo podobarsko delavnico 2. polovice 19. stoletja na Slovenskem. V njej je družinsko tradicijo nadaljevalo

SLIKARSKO STOJALO IZ LETA 1893, ZAPUŠČINA JANEZA ŠUBICA STAREJŠEGA
FOTO: BORIS OBLAK

JURIJ ŠUBIC: PORTRET JERE ŠUBIC, OLJE NA KARTON, 24 X 28 CM
BORIS OBLAK

JANEZ ŠUBIC ST.: KRIŽANI, LES, VIŠINA 28 CM
BORIS OBLAK

pet Štefanovih sinov: **Valentin** (1859–1927), ki je po očetovi smrti delavnico tudi prevzel, **Pavle** ml. (1861–1929), **Alojz** (1865–1905), profesor risanja na več šolah v Ljubljani, slikar je bil tudi njegov sin **Rajko** (1900–1980), najpomembnejša pa sta bila najstarejša **Janez** ml. (1850–1889) in **Jurij** (1855–1890), ki sta se kljub rani smrti uveljavila tudi v širšem evropskem prostoru.

- 24 **Janez Šubic st.**, imenovan tudi »Loški«, si je okoli leta 1855 v Škofji Loki uredil podobarsko delavnico in delal za cerkve po vsej Sloveniji. Njegov sin **Ivan** (1856–1924) je bil utemeljitelj umetnoobrnega šolstva na Slovenskem, bogato likovno tradicijo pa sta nadaljevala vnuka **Vladimir** (1894–1946), ki je leta 1933 postavil ljubljanski Nebotičnik, ter **Mirko** (1900–1976), profesor na likovni akademiji v Ljubljani ter starosta restavracije na Slovenskem.

Pravnuk podobarja Blaža, slikar, grafik in ilustrator **Ive Šubic** (1922–1989), je bil eden najpomembnejših slovenskih slikarjev 2. polovice 20. stoletja, priznana slikarka in ilustratorica je tudi Ivetova hči **Maja** (1965), ena redkih, ki še dela v pravi fresco tehniki.

KULTURNI CENTER SLIKARJEV ŠUBIC

Hiša, v kateri je delovala Štefanova delavnica, v njej pa sta rojena tudi njegova znamenita sinova Janez in Jurij Šubic, je v današnji podobi nastala v sredini 19. stoletja na mestu starejšega objekta. Razglašena je za kulturni spomenik lokalnega pomena,

RAZSTAVNA GALERIJA GOSTI RAZSTAVE PRIZNANIH IN MLADIH UMETNIKOV.
FOTO: DENIS BOZOVIČAR

občina Gorenja vas - Poljane pa jo je leta 2007 začela temeljito obnavljati. V procesu oživitve je v njej nastal živ kulturni center z raznolikim programom, namenjenim vsem starostnim skupinam.

- **Stalna muzejska zbirka**, posvečena ustvarjanju rodbine Šubic, je urejena v »hiši« v 1. nadstropju, kjer je do 1. polovice 20. stoletja delovala rezbarska delavnica. Glavnino stalne zbirke predstavljajo orodja in materiali slikarjev in restavradorja Mirka Šubica ter njegovega starega očeta, podobarja Janeza Šubica st., bogato fotografsko gradivo in dokumenti. Portret Jere Šubic, naslikal ga je Jurij Šubic, zaokrožuje zbirko slik in manjših rezbarij različnih predstavnikov družine.
- V pritličju hiše sta **razstavni galeriji**, kjer so vseskozi na ogled priložnostne razstave znanih slovenskih in tujih likovnih ustvarjalcev.
- **Etnografska zapuščina hiše** obsega ohranjeno črno kuhinjo, hišo z lesenim stropom ter ohranjeno pohištvo s skrinjami in kredencami.
- **Slikarski ter kiparski atelje** v okviru ustvarjalnih delavnic ponujata prostor za ustvarjanje otrokom in odraslim, tako neujavljeni kot sloviti umetniki pa so povabljeni k ustvarjanju in širitvi ustvarjalnega duha kulturnega centra kot celote. V ateljejih sta tudi profesionalna grafična preša ter rezbarski »ponk«.
- Večji podstrešni **prireditveni prostor** gosti različne kulturne prireditve, koncerte, predavanja, likovne in glasbene delavnice, projekcije filmov, predstavitve literarnih del in literarne večere ipd.
- V hiši deluje tudi **turistično-informacijska točka**, obiskovalcem pa ponuja informacije o kulturni, turistični, nastanitveni in kulinarični ponudbi Poljanske doline.
- V pisanem programu Kulturnega centra slikarjev Šubic potekajo tudi nekatere stalne prireditve,

25

UMETNIŠKI ATELJE OMOGOČA ŠIROKO PALETO
USTVARJALNIH DEJAVNOSTI.
FOTO: BORIS OBLAK

PRIREDITVENI PROSTOR GOSTI ŠIROKO PALETO KULTURNIH DOGODKOV.
FOTO: IZIDOR JESENKO

najpomembnejši sta tradicionalna **Kolonija Iveta Šubica** ter **Slovenski festival karikature**, prvič organiziran leta 2012. Velik pomen dajemo tudi povezovanju z drugimi kulturnimi spomeniki in ustanovami, med katerimi je v okolici Poljan najbolj izpostavljen **Tavčarjev dvorec** na Visokem pri Poljanah.

ZA SKUPINE ORGANIZIRAMO:

- vodene ogledne stalne zbirke ter ogledne drugih zbirk in spomenikov v Poljanski dolini (Tavčarjev dvorec na Visokem, Ažbetova domačija v Dolenčicah pod Javorji, Rupnikova linija, Galerija Krvina in Muzej Vlastja v Gorenji vasi),
- likovne in ustvarjalne delavnice ter tečaje za vse starostne skupine (risanje, slikanje, rezbarstvo, grafične tehnike, lutke, ustvarjanje v glini, karikatura, strip itd.), glasbene delavnice (z različnimi glasbeniki in glasbili, izdelava glasbil ipd.), fotografske tečaje,
- nastope igralcev v poljanskem narečju (npr. Tavčarjeva »Šarucuva sliva«),
- celovite kulturne dni.

Okolje in ljudje z bogato tradicijo omogočajo tudi kombinacijo kulturnih dni z **naravoslovnimi** (obisk turističnih kmetij in sirarn, čebelarškega muzeja, gozdne

učne poti v bližini Tavčarjevega dvorca), **športnimi** (pohodi na katerega od bližnjih hribov, sprehajalne poti ob Sori – od Poljan do Tavčarjevega dvorca sta dobra dva kilometra), **tehničnimi** (povezava različnih materialov in tehničnega vidika njihove obdelave z likovnim ustvarjanjem v umetniški grafiki ali kiparstvu; ogledi ohranjenih mlinov) in **zgodovinskimi** temami (Rupnikova linija – sistem utrdb, ki jih je začela graditi Kraljevina Jugoslavija na ozemlju zahodne Slovenije pred 2. svetovno vojno kot obrambo pred italijanskim napadom).

27

PROJEKT (O)ŽIVELA KULTURA: POSTAVITEV STALNE MUZEJSKE ZBIRKE IN OŽIVITEV KULTURNEGA CENTRA

Projekt (O)živela kultura je Kulturnemu centru slikarjev Šubic omogočil postavitve stalne muzejske zbirke, s katero dobiva svoje mesto v kraju in občini celovita predstavitev znamenite rodbine. Razstavljeni orodja in materiali, bogato fotografsko gradivo, dokumenti ter zbirka slik in manjših rezbarij več predstavnikov družine pripovedujejo zgodbo o velikanskem ustvarjalnem potencialu, ki je v podobi izrezljanih oltarjev in naslikanih podob še vedno na ogled v vseh poljanskih podružničnih cerkvah ter tudi cerkvah in domovih po Sloveniji.

Popis in oblikovanje zbirke sta potekala v sodelovanju z Loškim muzejem, Narodno galerijo, Zavodom za varovanje kulturne dediščine Slovenije, župnijo Poljane ter posamezniki, med katerimi je treba posebej omeniti potomce znamenitih slikarjev – Zorko Šubic, ki je občini Gorenja vas - Poljane prodala obširno zbirko predmetov očeta Mirka Šubica, ter Valentinovega pravnuka Dušana Kumra, ki je s prodajo hiše občini omogočil njeno ohranitev, obnovo in nadgradnjo v kulturni center, z neprecenljivimi informacijami iz življenja v hiši, v kateri je živel do sedmega leta, pa dodatno pripomogel k oblikovanju zbirk in postavitvi pohištva in predmetov.

Nakup materiala in orodja, med drugim tudi mizarskega ponka in profesionalne grafične preše, ter oblikovanje številnih promocijskih gradiv ter aplikacij sta omogočila izvedbo številnih likovnih delavnic in s tem uveljavitev kulturnega centra tudi kot prostora žive in sodobne ustvarjalnosti.

KULTURNI CENTER SLIKARJEV ŠUBIC

Poljane nad Škofjo Loko 70
4223 Poljane nad Škofjo Loko

ODPRTO

ponedeljek–petek: 9.00–16.00
sobota, nedelja: 9.00–13.00

Telefon: 00386 (0)59 250 549

00386 (0)31 394 751

e-naslov: info@subicevahisa.si

www.subicevahisa.si

THE ŠUBIC FAMILY CULTURE CENTRE

Poljane nad Škofjo Loko, a village in the centre of Poljanska valley, have been a birthplace of many famous slovenian artists, with painters from the Šubic family being the most important among them. Educated by their father Pavle Šubic (1772–1847), brothers Štefan (1820– 1884), Blaž (1827–1899) and Janez, Sr. (1833–1898) continued the artistic tradition. Blaž stayed at home in Hotovlja and mostly helped his brothers. His great-grand son, Ive Šubic (1922–1989), was one of the most important painters in 2nd half of 20th century. The tradition continues with Ive's daughter Maja Šubic (1965), painter and illustrator.

Janez (senior) founded a well renowned workshop in Škofja Loka. His grandsons were architect Vladimir Šubic (1894–1946) and painter and profesor Mirko Šubic (1900–1976), founder of Restoration centre in Ljubljana.

Most important 19th century workshop was founded in Poljane by Štefan Šubic, painter and carver, creating great sculptures and altars for churches round the whole Slovenian area. All of his 5 sons were painters. After his father's death, Valentin (1859–1927) took over the workshop. Although they died at early age, Janez, Jr. (1850–1889) and Jurij (1855–1890) achieved great recognition in wider European area and are among the most important Slovenian painters.

The Gorenja vas - Poljane municipality declared Štefan's house the cultural monument and began it's restoration in 2007. The house is now being revived as »The Šubic family cultural centre«, complementing and broadening the Poljanska valley's rich cultural offer.

Main exhibition, the permanent collection of the Šubic family is set in 1st floor, complemented by rich ethnological heritage of the house.

Lower floor's two galleries offer wide range of artistic exhibitions.

The large attic room hosts a wide range of different cultural events, concerts, lectures, book presentatons and plays.

Creativity is being expressed in atelier, offering room for begginers as well as renowned artists.

Variety of different creative workshops and courses are being organized in the centre constantly, along with some larger annual events – Ive Šubic artistic colony and Slovenian caricature festival among the most known.

BROŠURI NA POT

OLGA VONČINA

Skrivnosten in brezmejno slikovit je svet ob Selški in Poljanski Sori, pod Ratitovcem in Blegošem, med Žirmi, Škofjo Loko in Železniki. Živahno poseljen, a s pridihom tradicionalnosti; sodoben in razvijajoč se, vendar blagega podeželskega značaja; zahteven, a hkrati tako ljub njegovim prebivalcem, vabljev za njegove obiskovalce. Škofjeloško območje je geografska in upravna celota, ki jo opredeljuje njena naravna lega in tisočletna zgodovina, srednjeveško loško gospostvo je še vedno temelj današnje upravne ureditve. Tako je medsebojno prepletena tudi kulturna dediščina tega območja, ki v sebi nosi zgodovino tukajšnjih prebivalcev.

Kulturna dediščina je pojem, ki zaznamuje snovne in nesnovne dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih imamo za del naše identitete. Je vez med sedanostjo in preteklostjo, s pomočjo katere se vsaka skupnost umešča v prostor in čas. Kaže nam, da ni vse od včeraj in da nič ni nastalo kar samo od sebe, ampak ima vsak aktualni pojav svojo zgodovino, svojo zgodbo. Raziskovanje preteklosti, zbiranje in ohranjanje materialnih ostankov in žive dediščine ter posredovanje vedenja o lastni preteklosti je pomembno za vsakega posameznika in skupnost. Ta naloga je običajno poverjena muzejem.

Naravno in kulturno dediščino mesta Škofja Loka in celotnega škofjeloškega območja predstavlja in varuje Loški muzej. Poleg tega na Selškem in Poljanskem obstajajo še tri manjše ustanove, ki ne sodijo v državno muzejsko mrežo, vendar se ukvarjajo z muzejsko dejavnostjo in vsaka na svoj način predstavlja bisere kulturne dediščine ožjega okolja. To so Muzej Železniki, Muzej Žiri in Kulturni center slikarjev Šubic v Poljanah.

Delujejo kot muzejska društva oziroma na osnovi zasebne pobude ob podpori lokalnih skupnosti. Pomembnejši del njihove ponudbe so muzejske razstave, ukvarjajo pa se tudi s prirejanjem najrazličnejših kulturnih prireditev, razstav, predavanj, oblikujejo in izvajajo pedagoške programe oziroma delavnice za otroke in odrasle in še več. Na ta način so pomemben generator kulturnega dogajanja lokalnega okolja in turistične ponudbe in upravičeno jih lahko imenujemo kulturni centri posameznih krajev.

Leta 2011 smo se vsi trije kulturni centri povezali v skupen projekt (O)živela kultura z namenom, da bi našo ponudbo še razširili in obogatili ter skupaj močneje opozorili nase in nagovorili obiskovalce. Nastale so nove razstave, programi delavnic za otroke, dodatna obogatitev so digitalizirane vsebine, do katerih lahko obiskovalci dostopajo preko dotikalnih ekranov in spletnih strani.

³⁰ Ta brošura pa je vabilo vsem vam, da nas obiščete in skupaj z nami raziskujete in spoznavate zgodbe škofjeloškega pogorja.

PROJEKTNI PARTNERJI:

Občina Žiri / Muzej Žiri

Muzejsko društvo Železniki / Muzej Železniki

Občina Gorenja vas - Poljane / Kulturni center slikarjev Šubic

Ta brošura je nastala v okviru projekta »(O)živela kultura!«. Projekt se izvaja ob finančni pomoči Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, nacionalnih sredstev in sredstev partnerjev. Organ upravljanja Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013 je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. Za vsebino brošure so odgovorni partnerji projekta.

(O)ŽIVELA KULTURA!

Skupni projekt in publikacija Muzeja Železniki, Muzeja Žiri in Kulturnega centra slikarjev Šubic v Poljanah

Izdala in založila: Občina Žiri (v imenu projektnih partnerjev – Občine Žiri, Občine Gorenja vas - Poljane in Muzejskega društva Železniki)

Avtorji besedil: Katja Mohorič Bonča, Miha Naglič, Boris Oblak, Jure Rejec, Olga Vončina

Uredil: Miha Naglič

Oblikovala: Beta Poljanšek Koman

Prevodi v angleščino: Boris Oblak

Lektorirala: Tončka Stanonik

Tisk: Etiketa, tiskarna, d. d., Žiri

Naklada: 15.000 izvodov

Poljane, Železniki, Žiri, marec 2013

MUZEJSKO DRUŠTVO ŽELEZNIKI

JAVNI ZAVOD
RATITOVEC
ŽELEZNIKI

MUZEJ ŽIRI

KULTURNI
CENTER
SLIKARJEV
ŠUBIC

Lokalna akcijska skupina
loškega pogorja

888 LAS

Gradimo na vrednotah podeželja!

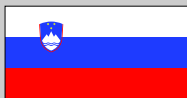

MUZEJ ŽELEZNIKI

EVROPSKI KMETJSKI SKLAD
ZA RAZVOJ PODEŽELJA:
EVROPA INVESTIRA V PODEŽELJE

MUZEJ ŽIRI

KULTURNI CENTER
SLIKARJEV ŠUBICA